

1980-12-15

11.1211-1699-78

Rek + mb

Till berörda sakägare enligt
särskild förteckning

Bildande av naturreservat för delar av Holmöarna med angränsande vatten, Umeå kommun

Beskrivning av reservatet

Naturreservatet på Holmöarna, som är en friliggande ögrupp i Norra Kvarken, omfattar delar av Holmöns ostsida, Ängesön utom den nordvästra delen, Grossgrundet, Holmögadd, Stor-Fjäderägg och Lill-Fjäderägg samt havsområdena med skären och öarna i anslutning till dessa områden. På västsidan av Holmön ingår också Kammen i naturreservatet.

Reservatsbenämning	Holmöarna
Kommun	Umeå
Fastigheter	Se särskild förteckning
Landareal	2 800 ha
Lägesbeskrivning	Ekonomisk karta 20K 2-7j, 21L 4-7a, 7b Se bifogad karta
Naturvårdsförvaltare	Länsstyrelsen
Ägarekategori	Staten/enskilda
Ärendets handläggning	Statens naturvårdsverk, riksantikvarie- ämbetet, kammarkollegiet, statens industri- verk, fortifikationsförvaltningen, general- tullstyrelsen, sjöfartsverket, SMHI, Sveriges lantbruksuniversitet, domänverket, svenska naturskyddsföreningen, institu- tionerna för ekologisk botanik och geografi vid Umeå Universitet, Umeå kommun, Väster- bottens museum, fiskeriintendenten i övre norra distriktet, fiskenämnden i Väster- bottens län, Västerbottens Turisttrafik- förbund, Västerbottens ornitologiska förening, nordsvenska distriktet av fält- biologerna, friluftsförbundet distrikt Västerbotten, Västerbottens båtförbund, Umeå motorbåtssällskap, Umeå segelklubb och Holmöns stugu- och intresseförening har yttrat sig. Berörda sakägare har hörts på föreskrivet sätt och informerats vid sammanträden på Holmöarna. Ett flertal skrivelser har därvid inkommit från olika sakägare.

1980-12-15

11.1211-1699-78

Grund för beslutet

Hela Holmögruppen är av riksintresse för vetenskaplig naturvård och ett regionalt intresse för friluftsliv.

Holmönaturen är ung. Ögruppen började stiga ur havet för 2 000 - 3 000 år sedan. Stora delar av öarna är emellertid yngre än 1 000 år. Landhöjningen är nu 8,5 mm/år. Ögruppen har drumlin-topografi. Inom vissa delar uppträder svärmar av s k årsmoräner i system nära vinkelrätt mot drumlinernas längdriktning. Området inklusive bottenarna i anslutande vattenområden har därför en i liten skala småbruten topografi. Höllarna utmed stränderna och de som blottläggs genom landhöjningen har välbevarade isräfflor. Holmöarna utgör ett nyckelområde för studier av s k östliga isräfflor. Kammen på Holmöns västsida är ögruppens största klapperstensfält.

Inom området finns en rik och varierad uppsättning naturtyper som mosaikartat växlar. Olika av landhöjningen präglade strandvegetationstyper förekommer som strandängar och sten- och blockstrandvegetation. Gråalskogen utmed stränderna är också varierad. I starkt exponerade lägen förekommer innanför stränderna fragment av kråkrishedar som är trädlösa. Främst på södra delen av Ängesön finns björkskogar av maritim typ. Skogarna inne på öarna är för det mesta blåbärsgranskogar även om mera talldominerade partier finns. Inslaget av lövträd som asp och björk är stort. Enstaka äldre träd ingår också ofta. Ett småskaligt skogsbruk har bedrivits för det mesta i form av plock- och luckhuggning. Skogarna uppvisar genom att ett storskaligt skogsbruk ej bedrivits en från naturvårdssynpunkt varierad och värdefull struktur. Olika typer av våtmarker finns från unga kärr på låg nivå ofta i nära anslutning till stränderna och dominerade av ängsull och högvuxna starrarter till sådana som utvecklats under längre tid och nu utgörs av苔 mossar med skvattram som dominerande art i fältskiktet. På Ängesön utgör Halörsbredden, Sörfjärden, Västerfjärden och Brännfjärden en instruktiv serie övergångsstadier från havsvik till sjöar som haft olika lång tid på sig att utvecklas.

Både flora- och faunaelement med markerat östlig utbredning finns. Fågelfaunan är rik både vad det gäller sjöfågel och skogs- och myrberoende arter och varierar från rena havsarter som labb på de yttre skären till renodlade taigaarter som slaguggla och orre på öarnas inre. Utrotningshotade och störningskänsliga arter förekommer.

Havsområdena främst öster om Holmöarna har i en rapport från natur-

1980-12-15

11.1211-1699-78

vårdsverket angetts som ett prioriterat område med hänsyn till marina naturvärden. Det utgöres i huvudsak av grundområden där bottenarna är föremål för svallning och ispressning. Områden med ett djup på 30-40 m finns också söder om Stor-Fjäderägg och väster om Kammen och vid Holmögadd. På de båda sistnämnda platserna finns också undervattensbranter utmed den förkastningslinje som löper omedelbart väster om ögruppen. Området är ett representativt skärgårds- och grundområde för den (4°/oo) salt-halt som här råder och med de i ett sådant område förekommande växt- och djurarterna. Östersjömussla (*Macoma baltica*) och torsk tycks ha sin utbredningsgräns i dessa farvatten. Inom området finns viktiga lek- och uppväxtplatser för strömming och sik liksom harrlekplatser. Inom området har också funnits viktiga uppehållsplatser för vikaresäl. Vattenområdena är av högsta värde ur marinarknologisk synpunkt eftersom det här finns de största kända koncentrationerna av vrak i norra Östersjön.

Holmöarna är viktiga för det båtburna friluftslivet i Umeåområdet liksom i övrigt ett viktigt utflyktsmål.

Ön Stor-Fjäderägg är av riksintresse för kulturminnesvården. Andra områden med intressanta kulturminnen är Stor-Halörsgrundet, Kammen samt Lill-Fjäderägg. Kulturminnena finns i klapperstensfälten och är primitiva husgrunder, s k tomtningar, vilka tack vare intilliggande båtlänningar i vissa fall kunnat dateras till vikingatid och tidig medeltid. I närheten av dessa bostadslämningar ligger ofta labyrinter och kompassrosor av lagda stenar.

Ett karakteristiskt inslag i skärgårdslandskapet mot havet i öster utgör de ännu kvarstående grå timrade fiskestugorna. Inom naturreservatet finns två märkliga fyror: Holmögadds fyrtorn från 1828 samt Stor-Fjäderäggs fyr från 1851.

Holmöarna utgör ett för Bottenvikens södra del representativt naturområde även om naturförhållandena till vissa delar skiljer sig från den innanförliggande kusten. Området är inte påverkat av ingrepp av sådan omfattning att mångformigheten i ekosystemen minskat. De framstår nu genom alla förändringarna som den innanförliggande kusten undergått i sen tid genom omfattande fritidsbebyggelse, skogsbruk och andra ingrepp som det enda området utmed Västerbottenskusten som ur faunasynpunkt för störningskänsliga fågelarter kan fungera som en självständig och någorlunda ostörd enhet. Skyddsvärdena är emellertid knutna till Holmönaturen som helhet. Det gäller således områdets drumlintopografi, s k årsmoräner och hållarnas isräfflor såväl på land som på bottenarna i havsområdena liksom svallade moräner, klapperstenfält och strandvallar. Strandvegetationen och strandlövskogarna dominerade av gråal, kråkrishedar i exponerade lägen, maritima björkskogar och hållmarksskogar är också mycket viktiga delar av skyddsvärdena. De grandominerade barrskogarna ofta med inslag av äldre träd och lövträd inne på öarna har genom att de nästan enbart plock- och luckhuggits en struktur som gör att dess skogar också är

1980-12-15

11.1211-1699-78

en del av skyddsvärdet. Av särskilt stor betydelse är döda eller döende lövträd både i barrskogarna och i strandskogarna. Skogarna är en viktig del av skyddsvärdet. Det för denna del av Bottenviken representativa havsområdet med tillhörande organismer är likaledes en viktig del av skyddsvärdet. Serier av våtmarker som utvecklats under olika lång tid från odifferentierade högstarrkärr till tallmossar med skvattram förekommer. Dessa liksom den unika serie sjöar som finns på Ängesön är också en viktig del i skyddsvärdet.

Vissa delar främst Rössgrundet men också stränder och vikar där det går att lägga till med båt är också viktiga för friluftslivet i Umeåregionen. På dessa platser skall friluftslivet prioriteras före den vetenskapliga naturvården.

Många av småöarna och skären inom naturreservatet är av största värde för fågellivet. Vid avvägning mellan fågelskydd och friluftsliv har länsstyrelsen nu endast reserverat ett fåtal öar för fågellivet, genom att besluta om tillträdesförbud under häckningstid. Dessa öar är viktiga uppehålls- och häckningsplatser för bl a grågås, svärta och labb.

Ändamålet med naturreservatet är att för framtiden bevara Holmönaturen som i sig själv är av högsta värde med hänsyn till dess geologiska, botaniska, zoologiska och marinbiologiska betydelse samt göra den tillgänglig för naturstudier, forskning och friluftsliv.

I avvägningen mellan naturvårdsintressen och andra allmänna och enskilda intressen enligt 3 § naturvårdslagen har länsstyrelsen funnit att det i och för sig är befogat med avsevärt större naturreservat där hela Ängesön, Gäddbäckssundet hela Holmöns östsida och Holmöns sydvästra del också ingår. Likaså vore det befogat att skogsbruk inte skulle få bedrivas inom det nu avgränsade reservatet, liksom naturvårdsverket, lantbruksuniversitetet och botaniska institutionen vid Umeå universitet m fl framhållit i sina yttranden. Med hänsyn till att förutsättningarna för fortsatt fast bosättning på Holmöarna inte skall rubbas har emellertid länsstyrelsen ansett att nu beslutad avgränsning av naturreservatet är en lämplig avvägning mellan dessa intressen. Detsamma gäller för regeln att avverkning av brännved och virke som används på Holmöarna skall vara tillåten. Det mycket starka skyddsintresset att bevara skog som får utvecklas fritt till godos delvis på den av staten ägda marken inom naturreservatet.

För naturvården är Gäddbäckssundet och Holmöns sydvästra del mycket betydelsefulla. Länsstyrelsen kommer därför att uppmärksamta följande utvecklingen för dessa områden.

Med stöd av 7 § naturvårdslagen (1974:1025) förklarar länsstyrelsen det område som utmärkts på bifogade karta som naturreservat.

Reservatsföreskrifter

För att trygga ändamålet med naturreservatet beslutar länsstyrelsen med stöd av 8 och 10 §§ naturvårdslagen (1974:1025) samt 9 § naturvårdsförordningen (1976:484) att nedan angivna föreskrifter samt vård och förvaltningsbestämmelser skall gälla för området.

Föreskrifter jämlikt 8 § naturvårdslagen angående inskränkningar i markägares och annan sakägares rätt att förfoga över fastighet eller allmänt vattenområde inom reservatet.

Utöver föreskrifter och förbud i andra lagar och författningar skall förbud gälla att

1. bedriva täkt eller annan verksamhet som förändrar mark- eller bottentopografi, yt- eller dräneringsförhållanden som att gräva, muddra, schakta, dika, dränera, utfylla, tippa och dumpa med undantag för uttag av material för vägen på Ängesön och för smärre åtgärder som borttagande av stenar i båtlänningar och liknande,
2. spränga på land eller i vatten såväl under som ovan vattenytan, dock med samma undantag som under punkt 1.
3. placera ut större föremål eller andra anordningar på botten under längre tid eller permanent,
4. artificiellt påverka havsområdets bottenbeskaffenhet, vattenomsättning, syrehalt, temperatur, kemiska sammansättning eller liknande,
5. lägga upp fartyg eller husbåtar med undantag för ordinära fritidsbåtar och fiskebåtar,
6. bunkra, lagra eller lossa flytande bränslen,
7. släppa ut avloppsvatten, gifter, vådliga ämnen eller bekämpningsmedel,
8. permanent dra fram mark- eller luftledningar eller rör och ledningar i vattnet eller på botten,
9. anordna upplag annat än tillfälligt för jord- och skogsbrukets eller fiskets behov,
10. anlägga skjutbana,
11. anbringa tavla, plakat, affisch, skylt, inskrift eller därmed jämförbar anordning, med undantag för informations- och fridlysningstavlor samt sjömärken,

12. uppföra helt ny byggnad eller annan anläggning med undantag för på bebyggd tomtplats,
13. använda kemiska bekämpningsmedel,
14. inplantera för området främmande växt- eller djurarter,
15. tillföra växtnäringsämnen.

Utan länsstyrelsens tillstånd är det förbjudet att

1. uppföra helt ny byggnad på bebyggd tomtplats och utföra till- eller påbyggnad eller ändra eller utnyttja byggnad eller anläggning för att tillgodose annat ändamål än det vartill den tidigare varit använd,
2. förändra byggnads eller anläggnings yttre utseende med undantag för målning i falurött eller brunt,
3. avverka eller utföra andra skogsvårdande åtgärder med undantag för avverkning av virke och brännved, som utnyttjas på Holmöarna,
4. avverka döda eller döende träd,
5. på skogsmark plöja eller utföra mekanisk markberedning.

Föreskrifter jämlikt 10 § naturvårdslagen om vad allmänheten har att iaktta inom reservatet

Utöver föreskrifter och förbud i andra författningar gäller för-
bud att

1. störa djurlivet genom t ex närgången fotografering av fågel-
bo, lya eller gryt,
2. medföra ej kopplad hund eller annat lösgående husdjur,
3. göra upp eld på berghällar och klapperstensfält samt under
tiden 15 maj - 1 september göra upp eld på annan plats än havs-
strand,
4. på land framföra motordrivet fordon annat än på anvisade vägar
och leder. Bestämmelsen gäller ej vintertid bofast befolkning
på Holmöarna för färd med snöskoter samt markägare för skötsel
och tillsyn av sin mark. Transporter till fritidshus får ske
med hänsyn till terräng- och snöförhållanden kortast möjliga
väg från område, väg eller led där färd är tillåten.

1980-12-15

11.1211-1699-78

5. bryta kvistar, fälla eller på annat sätt skada levande eller döda träd och buskar, ta frö och skada vegetationen i övrigt t ex genom att gräva upp örter, gräs, mossor eller lavar,
6. beträda eller befara nedan angivna öar och skär eller komma den närmare strandlinjen än 100 m under tiden den 15 april - 15 augusti, Malbådan, Nord-Slokisögem, Sörslokisögern, Gräsögern-Lillklinthällorna tillsammans med norr om dessa liggande skär och Malgrundkallen, båtleden mellan Klintarna och Lillklinthällorna får dock utnyttjas,
7. tälta eller förtöja båt mer än tre dygn på samma plats utom när vädret ej medger fortsatt färd,
8. framföra motorbåt med större hastighet än sju knop närmare stranden än 100 m,
9. anordna hastighetstävlingar med motorbåtar,
10. skada eller bortföra vrak eller delar av vrak eller till sådant hörande fasta eller lösa föremål, vilka legat mer än 20 år i området.

Undantag från bestämmelserna jämlikt 8 och 10 §§ naturvårdslagen

Bestämmelserna enligt 8 och 10 §§ naturvårdslagen gäller ej

1. försvarsmakten,
2. sjöfartsverket för utmärkning av farleder och skötsel och underhåll av fyrar och andra anordningar som t ex sjömärken,
3. yrkes- och binäringsfiske samt åtgärd eller anläggning som behövs för detta och ej tillgodoser bostadsändamål,
4. ordinär tomt- och trädgårdsskötsel på bebyggd tomtplats,
5. åtgärder för naturreservatet och som framgår av i särskild ordning fastställd skötselplan.

Åtgärder eller aktivitet enligt ovanstående som kan tänkas medföra skada på naturmiljön eller störningar på djurlivet skall föregås av samråd med länsstyrelsen.

Bestämmelser enligt 9 § naturvårdsförordningen om vård och förvaltning

Syftet med vården och förvaltningen

Holmönaturen inom naturreservatet skall vårdas på sådant sätt att nuvarande förhållanden består för framtiden.

1980-12-15

11.1211-1699-80

Skötselplan

Länsstyrelsen avser att i särskilt beslut fastställa skötselplan för naturreservatet. Följande riktlinjer gäller för detta arbete.

Skogarna Ett storskaligt skogsbruk med större kalhyggen är inte förenligt med naturreservatet. På den av staten för naturvårdsändamål förvärvade marken skall inte skogsbruk bedrivas med undantag för de rätter till avverkning av brännved och husbehovssvirke som de förra ägarna har kvar. Av skötselplanen skall framgå var dessa avverkningar skall ske. Dessa skogar skall således i huvudsak få utvecklas till naturskogar/urskogar. På den enskilda marken inom naturreservatet får avverkning ske av brännved och virke som används på Holmöarna. Inom ramen för arbetet med skötselplanen skall en inventering också ske av ur naturvårdssynpunkt alldeles särskilt värdefulla skogspartier på den enskilda marken. Information bör lämnas till berörda markägare var sådana områden är belägna, så att möjlighet finns att ta hänsyn till detta vid planering av avverkningar.

Fåglar och landfaunan i övrigt För arter av särskilt intresse skall eventuella förändringar av stammarnas storlek följas. För vilka arter detta skall ske och med vilket intervall inventeringar skall utföras bör framgå av skötselplanen.

Havsområdena Kunskapen om bottenmorfologi, hydrologiska och vattenkemiska förhållanden liksom om växt- och djurliv är i detalj knapphändig inom dessa vatten. Ett särskilt program för en marin naturinventering har upprättats. Efter det att behövliga inventeringar genomförts och utvärderats skall ett löpande tillsynsprogram med regler för provtagningar av olika slag utarbetas. Detta utgör en del av skötselplanen och skall utföras som ett led i skötseln av naturreservatet och ge möjlighet att följa utvecklingen i området.

Åtgärder för rörligt friluftsliv För det rörliga friluftslivet krävs åtgärder som rast- och övernattningsplatser samt tilläggsplatser för båtar. Naturvårdsförvaltningen eller kommunen bör uppföra några övernattningsstugor i form av en mindre stugby på Rössgrundet för besökare i reservatet. Försiktiga upprepningsåtgärder bör ske i Nordisundet och framdeles i Halörströmmen för att medge genomfart med småbåtar och kanoter. Åtgärderna för rörligt friluftsliv skall framgå av skötselplanen.

För alla som kommer till Holmöarna skall information om möjligheterna till friluftsliv, värdefull natur och naturreservatsbestämmelser finnas vid Holmö hamn.

1980-12-15

11.1211-1699-78

En rådgivande arbetsgrupp för skötseln av naturreservatet skall inrättas. I den skall förutom länsstyrelsen ingå en företrädare för Umeå kommun och två-tre företrädare för den bofasta befolkningen på Holmöarna. Företrädare för andra intressen kan vid behov adjungeras till gruppen. Naturvårdsverket skall regelmässigt kallas till gruppens sammanträden. Länsstyrelsen utser ledamöter i gruppen.

Naturvårdsförvaltare

Länsstyrelsen skall vara naturvårdsförvaltare för området.

Reservatet skall utmärkas

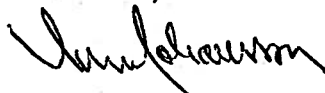
Utmärkning skall ske i enlighet med av statens naturvårdsverk utfärdade anvisningar.

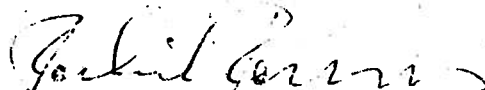
Detta beslut kan överklagas hos regeringen, jordbruksdepartementet, se bilaga (formulär 1).

Beslut i detta ärende har fattats av styrelsen.

I beslutet deltog landshövding Sven Johansson jämte ledamöterna Rolf Alfredsson, Ragnar Brännström, Kjell-Erik Edholm, Margareta Hedlund, Erik Johansson, Yngve Lauritz, Karl-Erik Lundström, Stefan Löfstedt, Hilding Lövbom, Jan-Ivan Nilsson, Carl Schmidt, Göran Svanberg och Staffan Åkre.

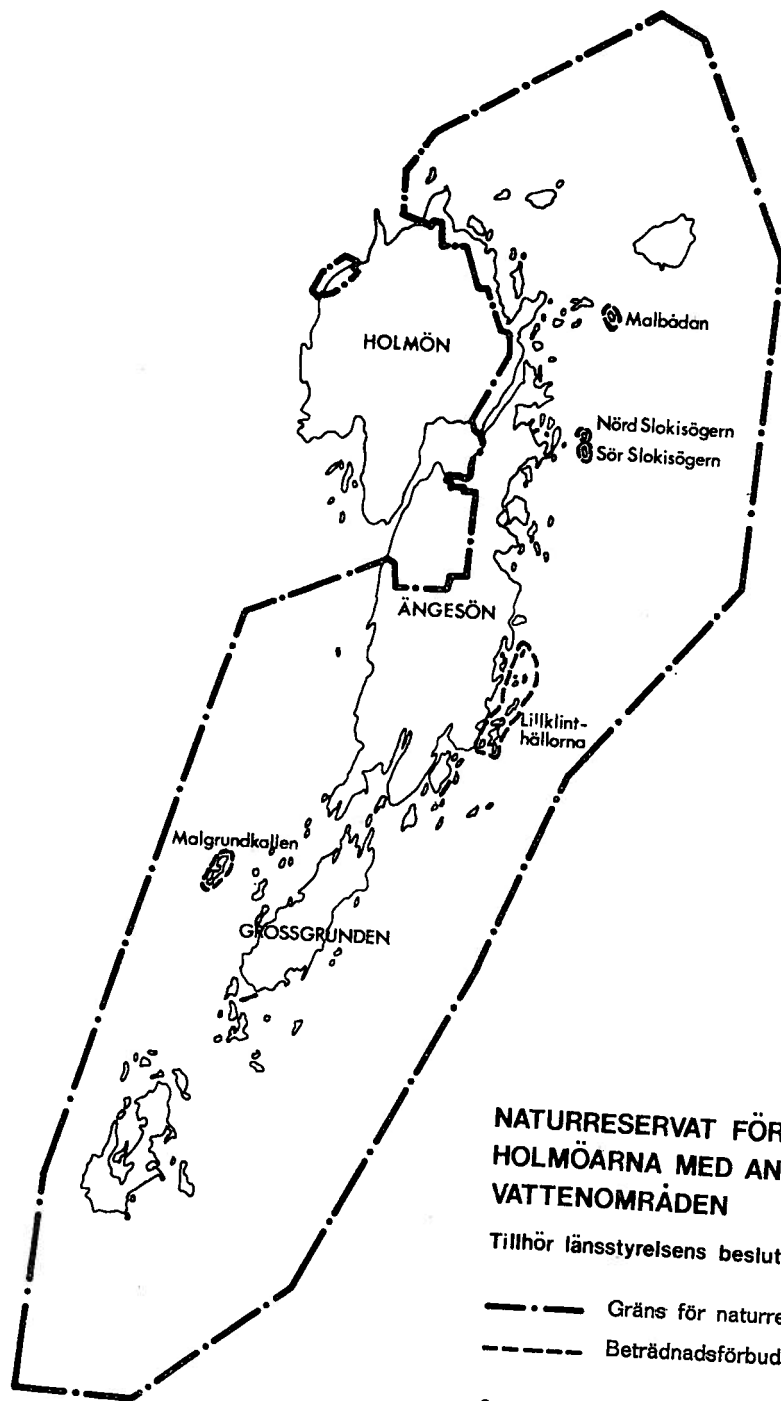
I den slutliga handläggningen deltog även länsråd Harry Forsell, länsantikvarie Karin Eriksson, överlantmätare Tore Kvarnbrink, länsassessor Gunnar Nysäter, biträdande länsarkitekt Rune Teglund och byrådirektör Per Erik Persson, föredragande.

Sven Johansson

Per Erik Persson

Kopia till

se sändlista

**NATURRESERVAT FÖR DELAR AV
HOLMÖARNA MED ANGRÄNSANDE
VATTENOMRÅDEN**

Tillhör länsstyrelsens beslut 1980-12-15

— · — Gräns för naturreservat

····· Beträdnadsförbud 15 april—15 augusti

0 1 2 3 4 5 km
Skala

